

О. В. Івачевська

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РЕПРОДУКТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ МОЛОДИХ ЖІНОК: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Окреслено проблеми і визначено перспективи дослідження особливостей репродуктивної мотивації у молодих жінок. Обґрунтовано актуальність вивчення репродуктивної мотивації жінки з позицій екзистенціально-гуманістичного та суб'єктно-вчинкового підходів. Визначено сутність понять “репродуктивна мотивація” та “репродуктивні мотиви” особистості.

Ключові слова: репродуктивна поведінка, репродуктивна мотивація, репродуктивні мотиви, латентні репродуктивні мотиви, репродуктивний вчинок.

Проблема. Депопуляційні тенденції в Україні протягом двох останніх десятиріч зумовили необхідність включення проблем репродукції до переліку стратегічних напрямків державної соціальної політики. У зв'язку з цим владні органи всіх рівнів докладають максимум зусиль для врегулювання й оптимізації економічної, соціальної сфери життя та охорони репродуктивного здоров'я населення, щоб підвищити таким чином показники народжуваності в країні. До вирішення проблеми залучено провідних вітчизняних учених, які під різними кутами зору вивчають феномен репродуктивної поведінки людини, пояснюють та прогнозують тенденції й динаміку відтворення населення, намагаються встановити закономірності явищ, пов'язаних з дітонародженням. Однак, незважаючи на, здавалося б, усебічний підхід до вирішення означеної проблеми, впадає у вічі недостатнє врахування психологічних аспектів репродуктивної поведінки особистості, зокрема жінки, що більшою мірою бере на себе відповідальність у разі народження чи відмови від народження дитини. Як наслідок, сьогодні немає належного психологічного забезпечення і супроводу цієї категорії населення, що пояснюється передусім браком науково обґрунтованих даних про психологічні особливості репродуктивної поведінки, зокрема її мотиваційного аспекту.

Натомість у фокусі професійного інтересу психологів як пострадянського простору, так і зарубіжжя (В. І. Брутман, Д. В. Віннікот, Н. В. Даниленко, Н. П. Коваленко, Ю. М. Мальована, О. Б. Подобіна, Г. Г. Філіппова, Т. Verny, D. Pines та ін.) перебувають здебільшого питання відповідального ставлення, готовності до материнства, особливостей онтогенезу материнської сфери, стилів виховання тощо. Та й вивчали їх досі переважно як окремі феномени, поза контекстом ре-

продуктивної поведінки, а проблеми мотивації народження, відмови від народження дитини, на жаль, так і не стали предметом окремого дослідження у вітчизняній науці. Тим часом трансформаційні процеси суспільного буття в Україні підштовхують сучасних жінок до переосмислення цінностей і смисложиттєвих орієнтацій, що виявляється в більш глибокому усвідомленні власної самоцінності й індивідуальності.

Мета статті: окреслити проблеми й визначити перспективи дослідження особливостей репродуктивної мотивації молодих жінок в Україні з позицій екзистенціально-гуманістичного та суб'єктивно-вчинкового підходів; застосовуючи психологічний понятійний апарат, з'ясувати сутність понять “репродуктивна мотивація” та “репродуктивні мотиви” особистості.

Сучасний етап суспільного розвитку в Україні характеризується трансформацією традиційних стереотипів репродуктивної поведінки, зміною моделей сімейних стосунків та невизначеністю місця жінки в суспільстві.

По-перше, виявлено тенденцію поступового “старіння” материнства за рахунок підвищення репродуктивної активності жінок старшої вікової групи. Так, коефіцієнт народжуваності 25–29-річних жінок у 2008 р. порівняно з 2001 р. збільшився у півтора рази, інтенсивність народжуваності у 30–34-річних жінок за цей період зросла майже вдвічі. За даними соціально-демографічного обстеження “Сім'я і діти” (2008), що проводилося Інститутом демографії та соціальних досліджень НАН України ім. М. В. Птухи та Українським центром соціальних реформ, соціальний аспект пізнього материнства виявляється насамперед у прагненні молодих жінок спочатку здобути освіту, досягти успіхів у професійній діяльності [1, с. 83].

Очевидно, виконання сучасною жінкою великої кількості соціальних ролей (мати, домогосподарка, професіонал з активною соціальною позицією, леді, муза чоловіка тощо) призводить до накопичення напруги, втоми, спричинює емоційне вигорання, унаслідок чого в неї виникає і посилюється прагнення “звільнитися” від деяких із цих ролей з міркувань самозбереження. Зрозуміло, для підтримки власної життєздатності в ринковому просторі та забезпечення рівних позицій у професійній конкуренції з чоловіками жінка обирає “найраціональніший” шлях – уникнення багатодітності або й повну відмову від ролі матері. Адже на тлі зменшення міцності шлюбних відносин відмова жінки від інших ролей на користь материнства може загрожувати руйнуванням соціально-економічного підґрунтя не лише її особистого існування, а й існування її дітей [там само].

Зауважимо й те, що суспільство в наш час висуває дедалі жорсткіші вимоги до реалізації жінки як матері, унаслідок чого “стандарти материнства” невинно удосконалюються. Очікують, що жінка априорі повинна бути поінформована щодо кращого догляду та виховання дитини, підтримки її здоров’я, набору якісних послуг у дитячих садках, вибору школи, позашкільних студій, спрямованих на розвиток дитини, тощо [2]. Таким чином, гармонійне поєднання материнства та професійної сфери стає все більш недосяжною мрією і залишається актуальною проблемою, вирішення якої, на нашу думку, сприяло б позитивним змінам у репродуктивній поведінці молодих жінок.

По-друге, учені відзначають поступове розширення серед молодих українок кола прихильниць “добровільної бездітності” (childfree) [1; 3]. Так, певна частина сучасних жінок і навіть шлюбних пар в Україні відмовляються народжувати дітей не через об’єктивні обставини, а через те, що не відчувають відповідної потреби або нехтують нею. За результатами вже згаданого спеціального обстеження “Сім’я і діти”, серед респондентів, що не хочуть мати жодної дитини, охочих зосередитися на власних інтересах виявилось 20,4% [3]. Можемо припустити, що реальні показники значно перевищують офіційні дані. Ймовірно, на формування філософії “добровільної бездітності” відчутно впливає досить привабливий соціальний портрет жінок-childfree. За даними соціологічних досліджень, це переважно жінки віком від 20 до 50 років, освічені, матеріально забезпечені, успішні, що звичайно мають постійного партнера [4].

По-третє, привертають увагу й викликають занепокоєння різні види відхилень репродуктивної поведінки в сучасному суспільстві, зокрема девіантне материнство, що має тенденцію до постійного поширення. Така поведінка виявляється у відмові від власної дитини; униканні виконання материнських обов’язків; відкритій або прихованій агресії щодо дитини; частому штучному перериванні вагітності; ранній (підлітковій) вагітності тощо. Наслідком такої поведінки стають незворотні негативні зміни у фізичному та психічному благополуччі дітей і самих жінок. Статистика вражає: станом на 2011 р. в Україні зареєстровано понад 98 тис. дітей-сиріт та малюків, позбавлених батьківської опіки: 63 тис. дітей виховуються в сім’ях рідних і близьких; 9,5 тис. – у прийомних сім’ях та дитячих будинках сімейного типу; понад 16 тис. дітей наразі перебувають в інтернатних закладах [5].

З огляду на вищезазначене вирішення проблем материнства в Україні є природно одним із пріоритетних завдань третього тисячоліття. Більшість сучасних психологів (Н. Б. Кедрова, С. Ю. Мещерякова, С. А. Мінюрова, О. О. Смирнова, К. О. Тетерлева, Г. Г. Філіппова та ін.) розглядають материнство як самостійну психологічну

категорію, що розкриває специфіку життєвої та особистісної сфер жінки. Актуальною при цьому вони вважають проблему створення особливих психологічних умов для формування усвідомленого та позитивного ставлення до майбутньої соціальної ролі, а тому зосереджують особливу увагу на питаннях психологічної готовності жінки до материнства і його медичних аспектах, особливостях формування відповідального ставлення до материнства у дівчат, образі материнства у психологічній картині світу жінки тощо.

Не заперечуватимемо наразі факту всебічної наукової розробленості проблем материнства, та все ж питання особливостей репродуктивної мотивації жінок, що визначають вектор її репродуктивної поведінки і є психологічною основою як власне материнства, так і відмови від нього, досі залишаються поза увагою вітчизняних та зарубіжних вчених. На наш погляд, відповідальне ставлення до материнства, готовність до нього можливі лише за умови свідомого, вмотивованого репродуктивного рішення, запорукою чого є усвідомлення власних потреб, бажань й віднаходження адекватних шляхів (засобів) їх задоволення, усвідомлення та диференціація жінкою мотивів власних репродуктивних дій тощо.

Динаміка суспільного розвитку в Україні, трансформаційні процеси політичного, економічного та соціального буття останнього десятиріччя зумовили тенденцію глибокого переосмислення сучасною жінкою власних смисложиттєвих орієнтацій, актуалізуючи в неї потребу підвищення самоцінності й розвитку індивідуальності. Водночас “екзистенційний вакуум”, який виник у результаті відмови від застарілих соціокультурних інститутів, цінностей та норм за умови несформованості нових, і далі негативно впливає на процес реалізації важливих життєвих завдань жінки, що, зрозуміло, перешкоджає її ефективному самоздійсненню. Зарадити такій ситуації може розвиток у молодих жінок здатності до самодетермінації, до керування власним життям, здійснення свідомих вчинків, актуалізації суб’єктності.

Принципові суб’єктності в психології присвячено чимало досліджень вітчизняних і зарубіжних, зокрема російських, психологів. Чільне місце тут належить концепціям В. А. Роменця (психологія вчинку), К. О. Абульханової та ін. (суб’єкт діяльності), В. О. Татенка (суб’єктно-вчинковий підхід), Т. М. Титаренко (життєвий світ особистості). Приміром, В. О. Татенко, застосовуючи суб’єктний вимір до психології, має на увазі вивчення особистості як суб’єкта власної діяльності, творчості, вибору; сутність суб’єктності полягає у здатності людини бути автором свого життя [6]. На думку К. О. Абульханової, особистість є суб’єктом тоді, коли вона здатна регулювати, організувати свій життєвий шлях як ціле, що відповідає її цілям, цінностям. Важливою є активність особистості, яка перетворює обставини, спря-

мовує хід життя, формує життєву позицію, при цьому уявлення про минуле, теперішнє й майбутнє часто визначають її поведінку [7].

Суб'єктно-вчинковий підхід виключає можливість розглядати народження дитини як просте відтворення населення, задетерміноване природою чи якимись соціокультурними інститутами. Натомість висуває на перший план особистість, цінність і неповторність її буття, унікальність проявів тощо, змушує переосмислити значення репродукції в житті кожної окремої людини і суспільства загалом. Вимагає визнати за кожною особистістю право і свободу репродуктивного вибору, поважати її вибір, яким би він не був, водночас покладаючи відповідальність за здійснений вибір на автора, суб'єкта.

За осередок психічного (у широкому розумінні) і М. М. Бахтін, і В. А. Роменець, і В. О. Татенко, та й багато інших дослідників визнають учинок, психологічною основою якого є налагодження та втрата людиною контактів з навколишнім середовищем. Тут завжди приховується суперечність між правилами, нормами суспільства і спрямованістю особистості. У здатності віднаходити різні способи подолання таких суперечностей, усвідомлюючи власну відповідальність перед собою та іншими за наслідки того чи того вчинку, також виявляється суб'єктність особистості [8]. Саме тому про вчинок говорять як про такий вияв людської активності, де дії є внутрішньо спричиненими, творчими (перетворювальними, оновлювальними як щодо самої людини, так і щодо навколишнього світу), відповідальними.

Вважаємо, що народження дитини, так само як і відмова від такого кроку, за умов прийняття відповідальності і врахування жінкою особливостей свого життєвого світу з його складними взаємовпливами, взаємодією внутрішнього і зовнішнього є *репродуктивним вчинком*, який визначає подальший напрям саморозвитку особистості. Його можна розглядати як осереддя особистісної активності в процесі побудови власного життєвого шляху. Репродуктивний вчинок, на наше переконання, повинен бути енергетично забезпечений, умотивований, свідомий і має здійснюватися самостійно, не з примусу, а за власним бажанням, виходячи з актуальних потреб і можливостей. Відомо, що вчинок – це виключно людська здатність узгоджувати внутрішні й зовнішні конфлікти та, розгортаючи власну суб'єктність, вчиняти відповідно до власних поглядів, цінностей і життєвих цілей [6].

У сучасному суспільстві репродуктивний учинок передбачає наявність певного рівня відповідальності і свободи, котрі яскраво проявляються саме у свідомому вчинку, який відповідає внутрішнім потребам жінки, її глибинній сутності. Протилежною гранню свободи є самозаперечення власної волі, а відтак і відповідальності, утеча від неї. Адже зі зростанням, розширенням меж свободи щодо репродуктивного вибору молоді жінки змушені брати на себе тягар відповідальності,

який гнітить, непокоїть їх, а отже, позбавляє комфортності буття. У зв'язку із цим значно безпечнішою їм видається відмова від свободи і перекладання відповідальності на надіндивідуальні соціальні структури (державу, суспільство) або інших людей. Причиною такого явища, на нашу думку, стали стереотипні погляди на репродуктивну сферу жінки, зокрема “механістичне” сприйняття народження дитини як простого процесу відтворення населення, що забезпечує підвищення кількісних демографічних показників, а відмови від народження дітей – як загрози демографічній перспективі країни.

І справді, протягом багатьох років репродуктивну поведінку розглядали виключно функціонально та всіляко стимулювали, заохочували населення демонструвати такий її тип, який гарантував би країні сталі показники народжуваності. Часто з огляду на це бездітних жінок чи сімейні пари оточення сприймало як таких, що не приносять значної користі суспільству, а за свідомої відмови народжувати дітей оголошували егоїстами або й “трутнями”.

Такий підхід до активізації репродуктивної активності населення ми мали змогу спостерігати і з часів набуття Україною статусу незалежної держави: рекламні слогани (“Кохайтесь, бо ми того варті”, “Нас 52 мільйони” та ін.), поступове підвищення диференційованих соціальних виплат на новонароджених, спроби ввести податок на бездітність, заборонити штучне переривання вагітності (якщо на це немає вагомих підстав), накласти табу на відкриту демонстрацію власної сексуальної орієнтації тощо. Однак результати стимулювання народжуваності шляхом навіювання, бездумних заборон, які запускають механізм супротиву населення, та матеріальної винагороди за соціально бажану поведінку, що підвищує рівень народжуваності переважно серед неблагополучних верств населення, красномовно свідчать про неспроможність застарілих засобів конструктивно впливати на дітородну активність сучасної особистості.

Тож з огляду на реалії сьогодення видається доцільним переосмислити репродуктивну поведінку жінок з позицій екзистенціально-гуманістичного і суб'єктно-вчинкового підходів, що допомогло б, безперечно, віднайти дієві “екологічні” засоби покращення насамперед “якісних” характеристик дітонародження в Україні. Детального ж вивчення потребують особливості *репродуктивної мотивації*, яка визначає вектор репродуктивного вчинку і сприяє досягненню тих смислів, якими його наділяє жінка, а відтак дає змогу виявити психологічну сутність репродуктивної поведінки й прогнозувати її тенденції з урахуванням психологічних аспектів. Однак дослідження особливостей репродуктивної мотивації молодих жінок пов'язано з низкою теоретико-методологічних проблем знову ж таки через брак психологічних досліджень як репродуктивної поведінки, так і власне мотиваційного її

аспекту. Тож видається важливим зробити перший крок, а саме визначити основні наукові категорії, які складатимуть понятійне поле дослідження.

Оскільки поняття “репродуктивна мотивація” у психологічній науці досі належним чином не операціоналізоване, перед нами постає завдання окреслити його психологічний зміст й визначити сутність, застосовуючи психологічний понятійний апарат та спираючись на вже наявні наукові здобутки в цій царині. Результати теоретичних розвідок свідчать, що проблема вивчення мотивації, мотивів досьгодні залишається гостродискусійною через термінологічну плутанину. Справді, мотивацію пов’язують із потребами й мотивами, світоглядом людини, уявленнями про себе, особистісними особливостями й функціональними станами, з переживаннями, знаннями про середовище й прогнозом його змін, з очікуваними наслідками й оцінюванням інших людей [9]. Не менше суперечливостей пов’язано і з поняттям “мотив”. Ним називають такі психологічні феномени, як уявлення й ідеї, почуття і переживання (Л. І. Божович), потреби й потяги, спонукання і схильності (Г. Гекгавзен), бажання й хотіння, звички, думки й почуття обов’язку (П. А. Рудик), морально-політичні настановлення й помисли (О. М. Ковальов), психічні процеси, стани й властивості особистості (К. К. Платонов), предмети навколишнього світу (О. М. Леонтъев) тощо (див. [14]). Справедливо зазначав О. М. Леонтъев, що праці, присвячені проблемам мотивації, майже не піддаються систематизації – настільки різні ті поняття, до яких застосовується термін “мотив” (див. [11]). Загалом у зарубіжній психології існує близько 50 теорій мотивації: потребові (від Аристотеля, Геракліта, Демокріта, Лукреція, Платона, Сократа – до К. Левіна, Г. Оллпорта, Г. Мюррея, А. Маслоу); бігевіористичні (Дж. Уотсон, Г. А. Саймон, Е. Толмен, К. Галл та ін.); когнітивні (У. Джемс, Дж. Роттер, Г. Келлі, Г. Гекгавзен, Дж. Аткинсон, Д. МакКлелланд, Р. Кеттелл, Л. Фестінгер та ін.); психоаналітичні (З. Фройд, К. Юнг, У. МакДугалл та ін.); біологізаторські (Е. Даффі, Д. Гебб та ін.).

У нашій дослідницькій роботі ми спиратимемося на погляди низки вчених [10–12] і розумітимемо *мотивацію* як систему мотивів, що детермінують поведінку особистості, визначають її початок, напрям та активність, а *мотив* – як внутрішні рушійні сили, що спонукають особистість до певних дій, спрямованих на задоволення потреб, досягнення цілей тощо. Важливо, на нашу думку, враховувати ступінь усвідомлення мотивів та специфіку їх боротьби у внутрішньому світі особистості, оскільки ці процеси безпосередньо впливають на формування репродуктивної мотивації молодих жінок.

З огляду на це *репродуктивну мотивацію* ми розглядаємо як систему мотивів, що детермінують репродуктивну поведінку особис-

тості, визначають її початок, напрям та активність, зумовлюючи досягнення певних цілей через народження дітей або відмову від їх народження. При цьому репродуктивна мотивація представлена безліччю мотивів, які можуть бути усвідомленими, неусвідомленими або ж свідомо приховуваними. **Репродуктивні мотиви** – це внутрішні рушійні сили, що спонукають особистість до дій, спрямованих на задоволення потреб, досягнення цілей тощо через народження дітей або відмову від їх народження. Неусвідомлені або свідомо приховувані особистістю мотиви, що спонукають її до певного типу репродуктивної поведінки, пояснюючи яку вона вдається до відповідних мотивувань, ми називатимемо **латентними репродуктивними мотивами**.

Часто процес прийняття рішення, як то народжувати або не народжувати, бути матір'ю або не бути нею, планувати або не планувати і т. ін., може супроводжуватися **боротьбою репродуктивних мотивів**, яка, на нашу думку, теж часто має латентний характер. Це утруднює прийняття рішення щодо народження або щодо відмови від народження дітей і, як наслідок, перешкоджає ефективному життєздійсненню особистості. Конкурентна боротьба усвідомлених мотивів, на відміну від латентних, проходить більш продуктивно і веде до здійснення важеного репродуктивного вчинку, який відповідає особистісним потребам, інтересам, бажанням, цінностям, збагачує життя молодій жінці новими смислами, сприяє її самоздійсненню і є запорукою народження очікуваних, бажаних дітей і гармонійного прийняття материнської ролі.

Якщо ж перспективи й шляхи досягнення мети не визначені, а відповідальність на жінці лежить надзвичайно велика (помилкове рішення тягне за собою численні негативні наслідки), боротьба мотивів може спричинити істотну психічну напругу й викликати невпевненість у правильності ухваленого рішення. Щоб зняти напругу, жінка зазвичай вдається до таких способів, як відстрочення остаточного рішення, умовне прийняття мети, звернення за порадою до інших людей, посилення на типовість прийнятого рішення (мовляв, “усі народжують”) і т. ін. Боротьба мотивів, яка супроводжує молодих жінок у процесі прийняття рішення щодо народження дитини, часто породжує стан невизначеності на тривалий час.

Жінка, яка стоїть перед важливим репродуктивним вибором, не лише стикається з проблемою боротьби мотивів народження чи відмови від народження дитини, а й опиняється в ситуації, коли явні мотиви, що лежать на поверхні, нівелюють ті, що заховані значно глибше чи витіснені (через соціальну “незручність”) у підсвідомість, – саме це, власне, найчастіше і призводить до необдуманих й невиважених репродуктивних учинків чи рішень. Неусвідомлювані, приховані мотиви можуть породжувати внутрішні конфлікти, когнітивний дисонанс,

призводити до дезадаптації чи екзистенційного вакууму або ж змушують жінку вдаватися до різних способів виправдання прийнятого рішення щодо народження чи відмови від народження дитини, зокрема мотивувань. Щоб жінка могла усвідомлювати власні репродуктивні мотиви, вона повинна їх ретельно проаналізувати, чому часто-густо перешкоджає типовість ситуації і пов'язана з нею автоматична, пристосувальна або інтроєктована поведінка. У цьому разі мотиви здаються очевидними, унаслідок чого їхній справжній зміст часто не вербалізується й не усвідомлюється. Г. Гекгавен зауважує, що причини вчинків, їхні мета й засоби часто очевидні й для оточення, яке належить до того ж культурного середовища, тож нормативна поведінка зазвичай не викликає запитань “для чого?” чи “навіщо?”. Зрештою, пояснюючи репродуктивний вчинок, у цьому випадку можна посилатися на типовість й адекватність тому чи тому суспільству, культурному середовищу. Однак справжній мотив завжди лежить глибше й може бути усвідомлений людиною лише за наявності у неї бажання дізнатися про істинні причини власного вчинку, коли вона не боїться виглядати у власних очах аморальною, невідповідною суспільству чи референтній групі особою [13].

Висновок. Дослідження особливостей репродуктивної мотивації молодих жінок пов'язане з низкою труднощів, що пояснюється недостатньою кількістю психологічних наукових праць, присвячених розгляді цього явища. Опосередковано проблеми мотивації щодо народження дитини вивчали у психології в контексті материнства як окремого феномена, не пов'язуючи їх, однак, з репродуктивною поведінкою жінок. Сьогодні ж видається доцільним зосередити науковий інтерес саме на вивченні репродуктивної мотивації як цілісного, складного, інтегрального феномена, що охоплює психологічне поле потреб, бажань, **мотивів як народження, так і відмови від народження дитини**. Важливим завданням вважаємо також дослідження боротьби репродуктивних мотивів та ступеня їх усвідомлення молодими жінками.

Беручи до уваги запити сучасної молоді щодо визнання їх особистісної цінності, унікальності, індивідуальності, а також необхідність розвитку в них суб'єктності щодо репродуктивних вчинків, вважаємо, що стереотипні погляди на народження дитини чи відмову від її народження застарілими, а то й небезпечними. Тож нагальною вимогою дня стає переосмислення репродуктивної поведінки жінок, зокрема мотиваційного її аспекту, під кутом зору екзистенціально-гуманістичного та суб'єктно-вчинкового підходів, згідно з якими вчинок – виключно людська здатність вчиняти відповідно до особистих поглядів, цінностей і життєвих цілей. Такий погляд на природу дітонародження допоможе віднайти дієві “екологічні” засоби покращення

насамперед “якісних” демографічних характеристик в Україні, а також дасть змогу виявити психологічну сутність репродуктивної поведінки й спрогнозувати її тенденції з урахуванням психологічних аспектів.

Література

1. Населення України. Народжуваність в Україні у контексті суспільно-трансформаційних процесів : монографія / авт. кол. Ін-ту демографії та соц. дослідж. НАНУ та Держ. ком. статистики України. – К. : АДЕФ-Україна, 2008. – 288 с.
2. *Лысова А. В.* Психология семьи. Ч. 2 / А. В. Лысова. – Владивосток : Изд-во Дальневост. ун-та, 2003. – 120 с.
3. Шлюб, сім'я та дітородні орієнтації в Україні : монографія / авт. кол. Ін-ту демографії та соц. дослідж. НАНУ та Укр. центру соц. реформ під кер. Е. М. Лібанової – К. : АДЕФ-Україна, 2008. – 256 с.
4. *Бардиян А. А.* Чайлдфри – свобода от детей: счастье или трагедия [Электронный ресурс] / А. А. Бардиян // Материнство. Воспитание детей. – Режим доступа : <http://femina.by/articles/parenting/chayldfri-svoboda-ot-detey-schaste-ili-tragediya>.
5. Державна доповідь про становище дітей в Україні (за підсумками 2011 року) / С. Ю. Аксьонова, М. Ю. Варбан, О. А. Васильєв та ін. – К., 2012. – 188 с.
6. *Татенко В. О.* Суб'єктно-вчинкова парадигма в сучасній психології / В. О. Татенко / Людина. Суб'єкт. Вчинок: Філософсько-психологічні студії / за заг. ред. В. О. Татенка. – К. : Либідь, 2006. – С. 316–358.
7. *Абульханова-Славская К. А.* Стратегия жизни / К. А. Абульханова-Славская. – М. : Мысль, 1991. – 299 с.
8. Основи психології : підручник / за заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. – 4-те вид., стереотип. – К. : Либідь, 1999. – 632 с.
9. *Иванников В. А.* Формирование побуждения к действию / В. А. Иванников // Вопросы психологии. – 1985. – № 3. – С. 113–122.
10. *Рубинштейн С. Л.* Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб. : Питер, 1999. – 720 с.
11. *Леонтьев В. Г.* Мотивация и психологические механизмы ее формирования / В. Г. Леонтьев. – Новосибирск : Новосибир. полиграфкомбинат, 2002. – 264 с.
12. *Божович Л. И.* Личность и ее формирование в детском возрасте / Л. И. Божович. – М. : Просвещение, 1968. – 464 с.
13. *Хекхаузен Х.* Мотивация и деятельность / Хайнц Хекхаузен. – СПб. : Питер, 2003. – 860 с.
14. *Ильин Е. П.* Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2000. – 511 с.

Ивачевская О. В. Исследование особенностей репродуктивной мотивации молодых женщин: проблемы и перспективы

Очерчены проблемы и определены перспективы исследования особенностей репродуктивной мотивации у молодых женщин. Обоснована актуальность изучения репродуктивной мотивации женщины с позиций экзистенци-

ально-гуманистического и субъектно-поступкового подходов. Определена сущность понятий “репродуктивная мотивация” и “репродуктивные мотивы” личности.

Ключевые слова: репродуктивное поведение, репродуктивная мотивация, репродуктивные мотивы, латентные репродуктивные мотивы, репродуктивный поступок.

Ivachevs'ka O. V. The research of the peculiarities of young women's reproductive motivation: the problems and the prospects

The article outlines the problems and the prospects of the research of young women's reproductive motivation. According to the existential-humanistic and subject-acting approaches, the relevance of studying of woman's reproductive motivation is proved. The essence of the concepts “reproductive motivation” and “reproductive motives” of personality is found out.

Key words: reproductive behaviour, reproductive motivation, reproductive motives, latent reproductive motives, reproductive act.

© **Івачевська О. В.**